

Nezákonnosť uznesenia o začatí trestného stíhania vo veci zločineckej skupiny

1. Je všeobecne známou skutočnosťou, že v súvislosti so zverejnením „spisu Gorila“ podali niektorí poslanci SaS trestné oznámenie, na základe ktorého orgány činné v trestnom konaní začali trestné stíhanie pre zločin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny.
2. V súvislosti s prebiehajúcim trestným stíhaním vo veci zločineckej skupiny Národná rada Slovenskej republiky uznesením č. 36 z 19. júna 2012 požiadala ministra vnútra Slovenskej republiky, aby predložil Národnej rade Slovenskej republiky správu o aktuálnom stave šetrenia kauzy Gorila.
3. S ohľadom na vyššie uvedené uznesenie predložil minister vnútra Slovenskej republiky Národnej rade Slovenskej republiky Správu o aktuálnom stave šetrenia kauzy Gorila (ďalej len „**Správa**“)¹, ktorú Národná rada Slovenskej republiky dňa 12. 9. 2012 vzala uznesením na vedomie.
4. Zo Správy sa dozvedáme, že vo veci bolo začaté trestné stíhanie pre viacero trestných činov, a to pre založenie, zosnovanie a podporovanie zločineckej skupiny podľa ust. § 296 Trestného zákona, korupčné trestné činy a zneužívanie právomoci verejného činiteľa. Zo Správy sa okrem zákonného a paragrafového označenia skutkových podstát trestných činov dozvedáme aj opis skutkov, teda konkrétneho konania osôb, ktorým malo dôjsť k naplneniu znakov skutkovej podstaty trestných činov.
5. V zmysle ust. § 199 ods. 3 veta prvá Trestného poriadku musí **uznesenie o začatí trestného stíhania „obsahovať opis skutku s uvedením miesta, času, prípadne iných okolností, za akých k nemu došlo, o aký trestný čin v tomto skutku ide, a to jeho zákonným pomenovaním a uvedením príslušného ustanovenia Trestného zákona.“** Skutok musí byť v uznesení o začatí trestného stíhania vyjadrený tak, aby bol **jedinečný, teda aby nemohol byť zameniteľný s iným skutkom**. Skutok musí byť v uznesení o začatí trestného stíhania teda presne špecifikovaný.² To však neznamená, že v priebehu ďalšieho vyšetrovania nemôže dôjsť k zmene skutku resp. k jeho upresneniu, avšak len v prípade, ak bude zachovaná zásada totožnosti skutku.³ „*Totožnosť skutku znamená jeho zhodnosť, identitu. Vyžaduje skúmanie, či sa trestné konanie týka tej istej udalosti vo vonkajšom svete, toho istého skutkového deja.*“⁴
6. **Skutok**, resp. skutky, sú v Správe opísané nasledovne: „*Podstata protiprávneho konania doposiaľ neznámych páchatelov spočíva v tom, že títo v období najneskôr od roku 2005 do presne nezisteného času, minimálne však v priebehu roka 2006 si z iniciatívy osôb činných v spoločnostiach jednej z finančných skupín, s cieľom nezákonného obohatenia a získania finančného prospechu veľkého rozsahu založili zločineckú skupinu, ktorá vykonávala protizákonnú činnosť tým, že sa zaoberala korupciou verejných činiteľov pôsobiacich vo vláde SR, vo Fonde národného majetku SR a v Policajnom zbore SR a korupciou členov dozorných a výkonných orgánov viacerých štátnych podnikov, v súvislosti s privatizáciou týchto štátnych podnikov, na základe čoho zločinecká skupina a jej členovia získali finančný prospech veľkého rozsahu.*“
7. Zo Správy nie je zrejmé **žiadne určenie miesta**, ako vyžaduje ust. § 199 ods. 3 Trestného poriadku.

1) Správa vychádza z Informácie o trestnom konaní zo dňa 18. 7. 2012 vypracovanej dozorujúcim prokurátorom v predmetnej veci.

2) ŠIMOVČEK, I. 2011. Trestné právo procesné. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 211.

3) PERHACS, Z. Začatie trestného stíhania a vznesenie obvinenia. In *Justičná Revue*, roč. 59, č. 11, s. 1397 – 1413.

4) Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Tz 109/95.

8. Informácia o **čase** bola vymedzená v tomto znení: „v období najneskôr od roku 2005 do presne nezisteného času, minimálne však v priebehu roka 2006 ... založili zločineckú skupinu“. Vymedzené obdobie nie je uzavreté, a to ani z pohľadu zosnovania a založenia zločineckej skupiny ani z pohľadu ukončenia činnosti údajnej zločineckej skupiny (ak sa na činnosť skupiny vôbec vzťahuje). Uznesenie tak z časového hľadiska vymedzuje poslednú možnú časovú hranicu zosnovania a založenia zločineckej skupiny („najneskôr od roku 2005“), čím ponecháva priestor pre eventuality posunu vzniku a existencie zločineckej skupiny viac do minulosti a neurčito, hmlisto to posúva ešte aj po roku 2006. Skutková podstata trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny bola do zákona 140/1961 Zb. Trestný zákon zavedená s účinnosťou od 1. 9. 1999⁵. I keď vo všeobecnosti informácia o čase nemusí byť v opise takéhoto skutku vymedzená na deň presne, v Správe neurčito spomenuté časové obdobie (extenzívne vyložené de facto od 1. 9. 1999 do vydania uznesenia o začatí trestného stíhania) evokuje, že o vzniku zločineckej skupiny neexistujú relevantné poznatky a tento vznik je iba domnienkou. Ak sa má spomenuté obdobie vzťahovať na činnosť zločineckej skupiny (o čom vzhľadom na formuláciu pochybujeme), rozhovory v tzv. spise Gorila neprebíhali celý rok 2005 a 2006, ale len v období od konca roku 2005 a začiatkom roka 2006.
9. U zločineckých skupín musí uznesenie o začatí trestného stíhania popisovať nielen **založenie, zosnovanie a podporovanie zločineckej skupiny**, ale aj **konkrétne skutky**, zakladajúce konkrétne trestné činy, ktoré mala zločinecká skupina páchať. V opise skutku v Správe tieto dve časti jednak splyývajú, jednak z neho nevyplývajú všetky znaky trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny.
10. Podľa definície v ust. § 296 Trestného zákona: „Kto založí alebo zosnuje zločineckú skupinu, je jej členom, je pre ňu činný alebo ju podporuje, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov.“. Zločinecká skupina je pritom definovaná v ust. § 129 ods. 4 Trestného zákona: „Zločineckou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden alebo viacej zločinov, trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 alebo niektorý z trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti na účely priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody.“. Zločinecká skupina má teda **6 znakov**: štruktúrovanosť, určenie minimálne troch členov, vymedzenie časového obdobia, koordinovanosť členov, spoločný cieľ zločineckej skupiny spáchať určité trestné činy a spoločný účel spočívajúci v získaní výhody. V popise skutku, aký vyplýva zo Správy, však **úplne chýbajú znaky štruktúrovanosti, určenia min. troch členov a koordinovanosti**.
11. Hoci vymedzenie skutku v Správe nemusí doslova zodpovedať vymedzeniu skutku v uznesení o začatí trestného stíhania, **v Správe chýba určenie osôb, ktoré majú tvoriť údajnú zločineckú skupinu**, pričom zákonným minimom pre existenciu zločineckej skupiny je určenie minimálne **troch osôb**, ktoré by mali byť členmi zločineckej skupiny.
12. Rovnako zo zverejneného opisu skutku nie sú zrejmé **vzájomné vzťahy (štruktúrovanosť)** členov zločineckej skupiny. „Klasická **štruktúra** býva **vertikálne hierarchická**, založená minimálne na dvoch, častejšie na troch stupňoch riadenia a výkonu (samozrejme, stupňov môže byť aj viac), kde platia pomerne striktné vzťahy nadriadenosti a podriadenosti.“⁶ Znak vnútornej štruktúry taktiež spĺňa aj skupina s **horizontálnym členením**. „V ľudskej prirodzenosti však zostáva určitá nevyhnutnosť minimálne pri dosahovaní spoločných

⁵) Zákon č. 183/1999 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 249/1994 Z.z. o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti a o zmenách niektorých ďalších zákonov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 58/1996 Z.z.

⁶) BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol.: Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010 s. 924.

cieľov sa zosúladiť, na čo je nevyhnutné prijať jednotné rozhodnutie, čo sa často nezaobíde bez aspoň čiastočných hierarchických vzťahov.“⁷

13. Keďže nie sú vymedzení ani členovia ani štruktúra ich vzájomných vzťahov, logicky nemohol byť vymedzený ani prvok **koordinovanosti členov**. Znak koordinovanosti znamená „*aspoň rámcovú alebo čiastkovú predstavu o činnostiach, ktoré vykonali alebo vykonajú iné osoby pri účasti na danom trestnom čine alebo daných trestných činoch.*“⁸ Znamená to požiadavku, aby člen skupiny konal v súlade s inými, zvyšnými členmi skupiny; či na základe predchádzajúcej dohody alebo vydaného príkazu nadriadeného člena je irelevantné. Tento znak však v Správe chýba.
14. „*Predmetom trestného stíhania nie je pomenovanie trestného činu s jeho zákonným označením, ale konkrétny skutok páchatela významný z hľadiska trestného práva hmotného, t.j. taký skutok, ktorý vykazuje znaky skutkovej podstaty konkrétneho trestného činu alebo trestných činov v prípade ich jednočinného súbehu. Konkrétny skutok treba odlišovať od znakov skutkovej podstaty určitého trestného činu, ktoré samy osebe nie sú skutkom. Vzhľadom na základnú zásadu trestného konania, že nikto nemôže byť stíhaný ako obvinený inak než zo zákonných dôvodov a spôsobom, ktorý ustanovuje tento zákon (§ 2 ods. 1 Trestného poriadku), konkrétny skutok, pre ktorý sa má viesť trestné stíhanie, musí byť v súlade s ustanovením § 199 ods. 2 a § 206 ods. 3 Trestného poriadku popísaný tak, aby zodpovedal príslušným znakom skutkovej podstaty trestného činu. Pokiaľ tomu tak nie je, trestnému stíhaniu chýba jeho predmet a teda niet skutku, o ktorom by bolo možné konať a rozhodovať.*“⁹ Z vyššie uvedeného vyplýva, že opis skutku, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie vo veci zločinu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny, **nezodpovedá príslušným znakom skutkovej podstaty tohto trestného činu, keďže skutok neobsahuje opis pojmových znakov zločineckej skupiny.**
15. V Správe sa objavuje aj pojem **štátny podnik**, pretože zločinecká skupina sa mala zaoberať „*korupciou členov dozorných a výkonných orgánov viacerých štátnych podnikov, v súvislosti s privatizáciou týchto štátnych podnikov.*“. Štátne podniky sú regulované zákonom č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov. Z obchodného mena musí byť zrejmé, že ide o štátny podnik¹⁰, preto obchodné meno spravidla obsahuje dodatok „štátny podnik“ alebo „š.p.“. Je otázne, či subjekty uvedené v tzv. „spise Gorila“, mali v danej dobe právnu formu štátnych podnikov a či neboli skôr obchodnými spoločnosťami s majetkovou účasťou štátu.
16. **Opis skutku tak, ako je uvedený v Správe, obsahuje všeobecné, neurčité pojmy (určenie času) ako aj nepresné údaje (štátny podnik), pričom však základné, zákonom požadované znaky zločineckej skupiny v ňom chýbajú (miesto činov, určenie členov, štruktúrovanosť a koordinovanosť členov zločineckej skupiny). Preto sa domnievame, že skutok, pre ktorý sa vedie trestné stíhanie, nie je vymedzený riadne, trestnému stíhaniu chýba jeho predmet a trestné stíhanie vedené na jeho základe je aj z týchto dôvodov nezákonné.**

7) BURDA, E., ČÉNTEŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol.: Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010 s. 925.

8) BURDA, E., ČÉNTEŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol.: Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010 s. 926.

9) Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tzo V 1/2005 zo dňa 30. 5. 2005.

10) Ust. § 13 ods. 2 písm. b) zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov.